

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QISQARTMALARNING YOSHLAR NUTQIDA QO'LLANISH DARAJASI

Iskandarova Mahbuba Atabekovna

Urganch RANCH texnologiya universiteti

Lingvistika (ingliz tili) 2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20455443>

ARTICLE INFO

Received: 20th May 2026

Accepted: 21st May 2026

Published: 30th May 2026

KEYWORDS

qisqartma, abbreviatura, yoshlar nutqi, internet tili, kommunikatsiya, ingliz tili, o'zbek tili, sotsiolingvistika, slang, lingvistik innovatsiya.

ABSTRACT

Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi qisqartmalarning yoshlar nutqida qo'llanish darajasi, ularning lingvistik va ijtimoiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot texnologiyalari, internet va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi natijasida qisqartmalar yoshlar kommunikatsiyasining ajralmas qismiga aylangan.

Kirish. Til jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Axborot texnologiyalari, internet va mobil kommunikatsiya vositalarining keng tarqalishi natijasida zamonaviy til tizimida yangi lingvistik birliklar paydo bo'lmoqda. Ayniqsa, qisqartmalar yoshlar nutqida faol qo'llanilayotgan til birliklari sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Qisqartmalar so'z yoki iboralarning ixcham shaklda ifodalanishidir. Ular yozma va og'zaki nutqda vaqtni tejash, kommunikatsiyani tezlashtirish va emotsional ta'sirni kuchaytirish vazifasini bajaradi. Yoshlar orasida qisqartmalarning ommalashishiga internet, messenjerlar, ijtimoiy tarmoqlar va global madaniyatning ta'siri katta.

Adabiyotlar sharhi. Qisqartmalar va abbreviaturalarning lingvistik xususiyatlari ko'plab tilshunoslar tomonidan tadqiq qilingan. Ingliz tilshunosligida David Crystal internet tili va elektron kommunikatsiyaning tilga ta'siri haqida muhim ilmiy qarashlarni ilgari surgan. Uning tadqiqotlarida qisqartmalar raqamli kommunikatsiyaning asosiy elementlaridan biri sifatida talqin qilinadi.

Sotsiolingvistika yo'nalishida William Labov yoshlar nutqidagi til o'zgarishlari va norasmiy kommunikatsiya masalalarini o'rgangan. Tadqiqotlar yoshlar tilida innovatsion birliklar, jumladan qisqartmalarning yuqori faollikka ega ekanligini ko'rsatadi.

Muhokama va natijalar. *Qisqartma tushunchasi.* Qisqartma so'z yoki iboralarning ixcham shaklda ifodalanishidir. Ular quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Grafik qisqartmalar: *kg, km, BMT*
2. Akronimlar: *UNESCO, NATO, FIFA*
3. Internet qisqartmalari: *LOL, OMG, BRB*
4. Og'zaki qisqartmalar: *xop, bopti, bo'ldi → bo'pti*

Ingliz tilidagi qisqartmalarning yoshlar nutqida qo'llanishi. Ingliz tilida qisqartmalar ayniqsa internet va ijtimoiy tarmoqlarda juda faol ishlatiladi.

LOL — Laugh Out Loud

OMG — Oh My God

BRB — Be Right Back

IDK — I Don't Know

O'zbek yoshlar nutqida ham qisqartmalar va soddalashtirilgan birliklar keng qo'llanmoqda: xop-xo'p, raxmat-rahmat, gap yo'-gap yo'q, blmman-bilmayman. Internet va messenjerlar ta'sirida inglizcha qisqartmalar ham o'zbek yoshlar nutqiga kirib kelmoqda: *ok, wow, pls, thx*.

Yoshlar nutqida qisqartmalar quyidagi funksiyalarni bajaradi: *nutqni tezlashtirish; vaqtni tejash; emotsional ta'sirni kuchaytirish; norasmiy uslub yaratish; guruhga xos identifikatsiyani shakllantirish*.

Qisqartmalar ixchamlikka, emotsional-ekspressiv xarakterga ega, tez o'zgaruvchan, internet va texnologiya bilan bog'liq; norasmiy uslubga xos.

Har ikki tilda ham qisqartmalar yoshlar kommunikatsiyasining muhim qismi hisoblanadi. Ular tezkorlikni ta'minlaydi; emotsional ta'sirni oshiradi; internet kommunikatsiyasida faol qo'llanadi.

Ingliz tilida qisqartmalar tizimi kengroq rivojlangan bo'lib, o'zbek tilida fonetik qisqartirish va soddalashtirish ko'proq uchraydi; inglizcha internet abbreviaturalari o'zbek tiliga faol kirib kelmoqda.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Qisqartmalar yoshlar nutqining faol lingvistik vositasidir.
2. Internet va ijtimoiy tarmoqlar qisqartmalarning ommalashishiga sabab bo'lmoqda.
3. Ingliz tilidagi abbreviaturalar o'zbek yoshlar nutqiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda.
4. Qisqartmalar kommunikatsiyada tezkorlik va emotsionallikni ta'minlaydi.
5. Ular zamonaviy sotsiolingvistik jarayonlarning mahsuli hisoblanadi.

Xulosa. Ingliz va o'zbek tillarida qisqartmalar zamonaviy yoshlar nutqining ajralmas qismiga aylangan. Ular kommunikatsiyani tezlashtirish, emotsional ta'sirni kuchaytirish va norasmiy uslub yaratishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globalizatsiya va internet texnologiyalarining rivojlanishi qisqartmalarning keng tarqalishiga sabab bo'lmoqda. Ingliz tilidagi internet abbreviaturalari o'zbek yoshlar nutqiga faol kirib kelib, yangi lingvistik tendensiyalarni yuzaga keltirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Crystal, D. *Language and the Internet*. Cambridge University Press, 2001.
2. Crystal, D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge University Press, 2003.
3. Labov, W. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972.
4. Yule, G. *The Study of Language*. Cambridge University Press, 2010.
5. Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. *An Introduction to Language*. Boston: Wadsworth, 2011.
6. Safarov, Sh. *Kognitiv tilshunoslik asoslari*. Toshkent, 2006.
7. Mahmudov, N. *Til va nutq masalalari*. Toshkent, 2013.
8. Rahmatullayev, Sh. *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent, 2006.
9. Hudson, R. *Sociolinguistics*. Cambridge University Press, 1996.
10. Crystal, D. *Txtng: The Gr8 Db8*. Oxford University Press, 2008.